

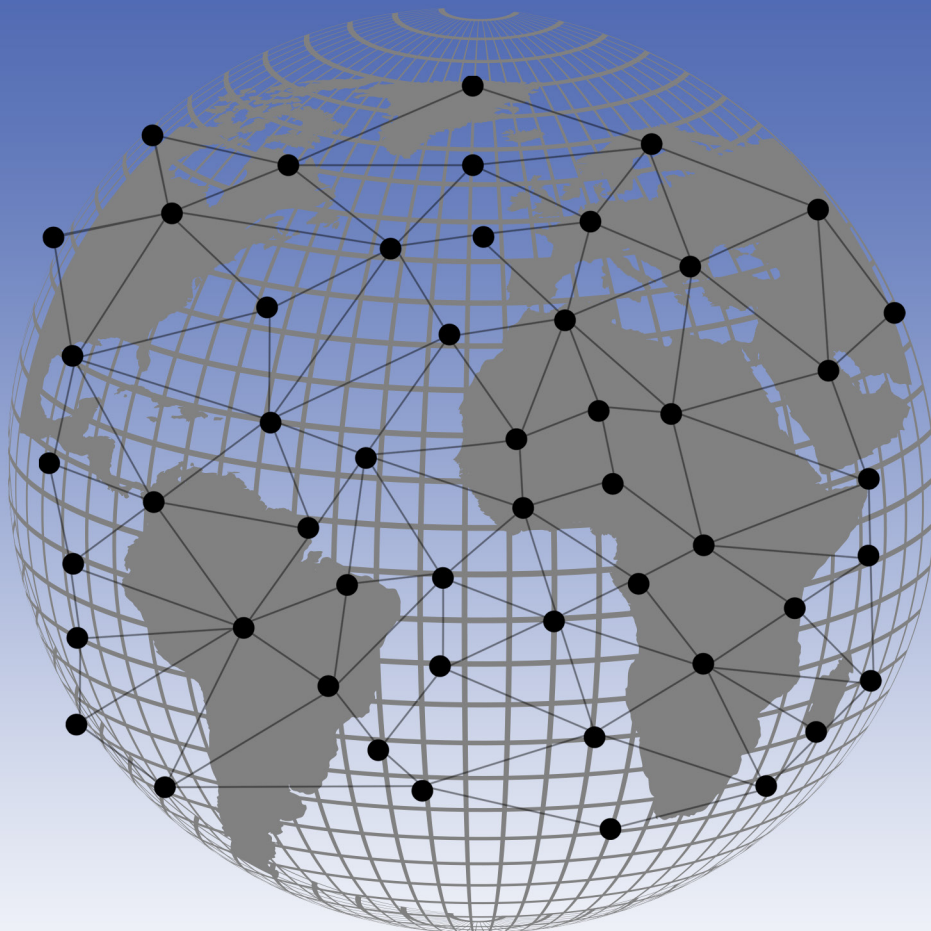

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

پایش تحولات تجارت جهانی (گزارش شماره شصت)

در این شماره می‌خوانید:

- هشدار رییس آژانس بین‌المللی انرژی: انرژی اروپا در آینده گرانتر از گذشته و به طور قابل توجهی بالاتر از رقبای اقتصادی این اتحادیه
- توقف کامل واردات نفت خام آلمان از روسیه در پی تحریم‌های اتحادیه اروپا علیه روسیه
- تاسیس ایرلاین بین‌المللی ریاض ایر: برنامه عربستان در راستای نیل به هدف جایجایی ۳۰ میلیون مسافر بین‌المللی تا سال ۲۰۳۰ و تبدیل به هاب جدید لجستیک منطقه
- امارات در پی توسعه تجارت با آسیای مرکزی

فروردین ۱۴۰۲

شناسنامه گزارش

مرکز پژوهش های اتاق ایران

عنوان:

پایش تحولات تجارت جهانی
(گزارش شماره شصت)

مدیریت اقتصاد کلان و آینده پژوهی

تاریخ انتشار: فروردین ۱۴۰۲

واژه‌های کلیدی: فناوری نیمه هادی، هاب جدید لجستیک، سپرده گذاری، شورای عالی هماهنگی عربستان و الجزایر، آسیای مرکزی

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی" رویدادهای کلیدی در محیط ژئواکونومیک ایران را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. در این قالب، رویدادهای کلیدی از منظر تاثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران مورد توجه قرار می‌گیرند. هدف از تهیه این گزارش که به صورت ماهانه از سوی مرکز پژوهش‌های اتاق ایران منتشر خواهد شد ارائه تصویری روشن از محیط ژئواکونومیک ایران و فرصت‌ها و تهدیدهای ایران در این فضا است.

فهرست مطالب

۵	تحولات جهانی
۸	تحولات منطقه‌ای
۱۵	داده‌های تازه

تحولات جهانی

هلند صادرات فناوری نیمه هادی به چین را محدود می‌کند

در روزهای اخیر دولت هلند اعلام کرد که قصد دارد به منظور حفاظت از امنیت ملی، محدودیت‌های جدیدی را بر صادرات فناوری نیمه‌رساناها اعمال کرده و به رویکرد ایالات متحده به منظور محدودسازی صادرات تراشه به چین بپیوندد. قرار است که این محدودیت‌ها تا پیش از تابستان، اعمال شود.

در واقع این اقدام، حرکت ملموس هلندی‌ها در جهت اعمال نظارت بر فناوری ساخت تراشه‌ها به شمار می‌رود؛ اقدامی که در جهت همسویی با قوانین ایالات متحده به منظور ایجاد اختلال در صنعت تراشه‌سازی چین و کند کردن پیشرفت‌های نظامی این کشور انجام می‌شود.

اولین بار، ایالات متحده در ماه اکتبر محدودیت‌های صادراتی گسترده‌ای را بر صادرات تراشه آمریکایی به چین اعمال کرد، اما موثر بودن این محدودیت‌ها، منوط به همراهی و موافقت سایر تأمین‌کنندگان کلیدی در هلند و ژاپن است که فناوری‌های کلیدی ساخت تراشه را تولید می‌کنند. قابل ذکر است که مذاکرات در جهت این همسویی، از ماه‌ها پیش در جریان بوده است اما مقامات ژاپنی تاکنون تصمیمی در این راستا اتخاذ نکرده‌اند.

قطعا در پی اعمال این محدودیت‌ها، هم چین، به عنوان یک شریک تجاری کلیدی هلند و هم شرکت ¹ASML Holding NV ASML.AS، بزرگترین شرکت فناوری اروپا و تأمین‌کننده اصلی تولیدکنندگان نیمه‌رسانا، تحت تأثیر این تصمیم قرار خواهند گرفت. یکی از فناوری‌هایی که تحت تأثیر قرار خواهد گرفت، سیستم‌های لیتوگرافی «DUV»، به عنوان دومین نوع از ماشین‌های پیشرفته‌ای است که شرکت ASML به تولیدکنندگان تراشه‌های کامپیوتری می‌فروشد.

سخنگوی وزارت خارجه چین در پی این تصمیم، اعلام کرد که چین قاطعانه با تصمیم هلند مخالفت می‌کند و ابراز امیدواری کرد که طرف هلندی، به یک موضع عینی و منصفانه پایبند بماند و در راستای حفظ منافع خود اقدام کرده و با روند سوء استفاده از اقدامات کنترل صادرات توسط برخی از کشورها، همسویی نداشته باشد.

متعاقب این محدودیت‌ها، شرکت ASML پیش بینی کرده که در سال ۲۰۲۳، مبلغ فروش در چین، حدود ۲٫۲ میلیارد یورو ثابت باقی بماند که نشان دهنده انقباض نسبی است. زیرا این شرکت، انتظار دارد که فروش کلی آن تا ۲۵٪ افزایش داشته باشد. در همین راستا، مشتریان بزرگ شرکت ASML مانند Taiwan Semiconductor Manufacturing Co 2330.TW و Intel Corp INTC.O در حال افزایش ظرفیت خود هستند.

۱ - این شرکت بر بازار سیستم‌های لیتوگرافی تسلط دارد که شامل ماشین‌های چند میلیون دلاری است که از لیزرهای قدرتمند برای ایجاد مدار دقیق تراشه‌های کامپیوتری خود استفاده می‌کنند.

نکته حائز اهمیت آنکه شرکت ASML، هرگز پیشرفته‌ترین دستگاه‌های «EUV» خود را به مشتریان چینی نفروخته است و بخش عمده «DUV» آن در چین به تولیدکنندگان تراشه‌های کمتر پیشرفته به فروش می‌رسد. بزرگترین مشتری کره ای، یعنی سامسونگ و SK Hynix 000660.KS، ظرفیت تولید قابل توجهی در چین دارند.

با اعمال این محدودیت‌ها، این ابهام بزرگ ایجاد شده است آیا ASML قادر به ارائه سرویس به ماشین‌های DUV، که از سال ۲۰۱۴ به مبلغ بیش از ۸ میلیارد یورو (۸.۴۴ میلیارد دلار) به مشتریان خود در چین فروخته، برخوردار خواهد بود؟

هشدار آژانس بین‌المللی انرژی به اتحادیه اروپا

رئیس آژانس بین‌المللی انرژی (IEA) هشدار داد که اتحادیه اروپا با شرایط چالش‌برانگیزی مواجه است زیرا قیمت‌های انرژی در سراسر این اتحادیه در آینده به‌طور قابل توجهی افزایش خواهد یافت.

بر اساس اظهارنظر رییس آژانس بین‌المللی انرژی، دیگر هرگز قیمت گاز مانند قبل از تحریم‌های روسیه نخواهد بود؛ از این پس گاز ارزانی وجود نخواهد داشت و انرژی اروپا در آینده گرانتر از گذشته و به‌طور قابل توجهی بالاتر از رقبای اقتصادی آن خواهد بود.

علاوه بر این در ماه گذشته، مدیر اجرایی آژانس بین‌المللی انرژی، نسبت به کمبود احتمالی انرژی در زمستان آینده در اتحادیه اروپا به دلیل حجم نسبتاً کم گاز طبیعی مایع جدید (LNG) در بازار و افزایش تقاضای چین هشدار داده بود.

نکته شایان توجه آنکه که حتی با وجود تلاش‌ها برای توسعه میادین جدید گازی، عملیاتی شدن آنها، نیازمند صرف سالها زمان است. در همین راستا، کاهش مصرف گاز و افزایش تولید انرژی تجدیدپذیر، باید سریعتر گسترش یابد.

در تابستان گذشته به دلیل نگرانی‌ها در مورد آینده تأمین انرژی روسیه در پی تحریم‌های غرب علیه مسکو، قیمت گاز اروپا حتی از اوج قیمت تاریخی خود، ۳۴۵ یورو در هر مگاوات ساعت نیز بالاتر رفت.

در عین حال، بر اساس آخرین داده‌ها، اتحادیه اروپا همچنان بزرگترین واردکننده سوخت‌های فسیلی از روسیه باقی مانده است. بر اساس گزارش مرکز تحقیقات انرژی و هوای پاک (CREA)، اتحادیه اروپا بزرگترین خریدار زغال سنگ، نفت و گاز روسیه بوده است. نکته حائز اهمیت آن است که افزایش واردات انرژی اتحادیه اروپا از روسیه، با وجود تحریم نفت خام و زغال سنگ دریایی روسیه و همچنین تعیین سقف قیمت نفت و فرآورده‌های نفتی برای روسیه انجام شده است.

قطع کامل صادرات نفت روسیه به آلمان

اخیراً سرویس آمار آلمان، Destatis، گزارش داد که در پی تحریم‌های اتحادیه اروپا علیه روسیه، واردات نفت خام آلمان از روسیه، تقریباً به طور کامل متوقف شده است. داده‌ها نشان می‌دهد که تحویل نفت خام روسیه در ژانویه ۲۰۲۳، ۹۹٫۹ درصد کاهش یافته و تنها به ۳۵۰۰ تن رسیده است؛ این در حالی است که این رقم در مدت مشابه سال گذشته، ۲٫۸ میلیون تن بوده و حاکی از کاهش چشمگیری است.

سهم نفت خام روسیه در کل واردات سوخت آلمان در ژانویه سال جاری، از ۳۶٫۵ درصد در سال ۲۰۲۱، به ۰٫۱ درصد در سال ۲۰۲۲ کاهش یافته است. در واقع، می‌توان گفت که واردات نفت خام آلمان از روسیه متوقف شده است.

در پی تحریم نفت خام دریایی روسیه توسط اتحادیه اروپا و تعیین سقف قیمت نفت روسیه در ماه دسامبر، آلمان به منظور جبران عرضه روسیه، خرید خود از نروژ (۴۴ درصد)، انگلیس (۴۲ درصد) و قزاقستان (۳۴٫۶ درصد) را افزایش داد. علاوه بر این، دو کشور ایالات متحده و امارات متحده عربی نیز ارسال محموله‌های خود به پالایشگاه‌های آلمانی را که در گذشته بیشتر نفت روسیه را فرآوری می‌کردند، افزایش دادند.

شایان توجه است که آلمان در سال گذشته به طور متوسط، ۶۸۶ یورو (۷۳۳ دلار) به ازای هر تن نفت وارداتی پرداخت کرده است که از زمان شروع بررسی آمار تجارت خارجی در سال ۱۹۵۰، رکوردی بی‌سابقه در قیمت‌های ثبت شده به شمار می‌آید.

البته گزارش Destatis، تنها خریدهای مستقیم نفت روسیه را در نظر می‌گیرد و نفت خام با منشاء روسیه را که به طور غیرمستقیم از بازار جهانی و از طریق انتقال کشتی به کشتی خریداری می‌شود را لحاظ نمی‌کند. در همین راستا، وزارت اقتصاد آلمان در ماه فوریه اذعان کرد که اختلاط نفت خام قزاقستان و روسیه اجتناب ناپذیر است زیرا از طریق خاک روسیه و از طریق خط لوله دروژبا به آلمان منتقل می‌شود. اما قطع صادرات نفت روسیه به بزرگترین اقتصاد اروپا اهمیت ژئواکونومیکی ویژه‌ای دارد و نشان می‌دهد رشته‌های وابستگی اقتصادی میان دو طرف به سرعت گسسته می‌شود. رشته‌هایی که دهه‌ها تنیده شده بود در چند ماه گسسته شده است. این روند نمادی از تأثیرات مخرب جنگ بر تعاملات اقتصادی است.

ارتقای جایگاه روسیه در میان شرکای تجاری هند

بر اساس داده‌های وزارت بازرگانی هند، روسیه به پنجمین شریک تجاری هند تبدیل شده است. در همین راستا بر اساس اعداد و ارقام، در ده ماهه سال مالی که از آوریل ۲۰۲۲ شروع شده، گردش مالی بین روسیه و هند به سه برابر افزایش یافته است. در واقع در حال حاضر، روسیه پس از آمریکا، چین، امارات

و عربستان سعودی، در جایگاه پنجم این فهرست قرار دارد.

از اواخر دهه ۱۹۹۰ تاکنون، اولین بار است که روسیه جزو پنج شریک تجاری بزرگ هند قرار گرفته است؛ در حالی که روسیه در سال مالی ۲۰۲۱-۲۰۲۲، در جایگاه بیست و پنجم قرار داشت و تنها در سال ۱۹۹۷-۱۹۹۸ بود که روسیه در رتبه شانزدهم قرار گرفت.

با وجود آنکه در سال مالی گذشته، گردش مالی تجاری بین روسیه و هند تنها به ۱۳,۱ میلیارد دلار رسید، در ژانویه ۲۰۲۳ از ۳۹,۷ میلیارد دلار فراتر رفت که عمده آن، یعنی ۳۷,۳ میلیارد دلار، مربوط به صادرات روسیه به هند بود.

صادرات انرژی روسیه، بخش عمده این افزایش تجارت را به خود اختصاص داده است. هند، به عنوان سومین واردکننده بزرگ نفت خام جهان، تنها مدت کوتاهی پس از آغاز عملیات نظامی روسیه در اوکراین و تحریم‌های غرب، واردات نفت از روسیه را افزایش داد. در واقع، اعمال این محدودیت‌ها منجر به از دست دادن خریداران سنتی نفت روسیه در غرب شد و مسکو را مجبور کرد تا با اعمال تخفیف بر انرژی صادراتی خود، به دنبال بازارهای جایگزین باشد.

شایان توجه است که هند، بارها تأکید کرده است که تأمین امنیت انرژی، جزو اولویت اصلی این کشور است لذا ترجیح داد که تسلیم فشارهای غرب نشود و حتی پس از تحریم اتحادیه اروپا و اجرای سقف قیمت نفت روسیه در گروه ۷ در اواخر سال گذشته، به واردات انرژی روسیه ادامه داد.

در نتیجه در ماه فوریه، واردات نفت هند از روسیه به رکورد ۱,۶۲ میلیون بشکه در روز رسید و این کشور برای پنجمین ماه متوالی، به بزرگترین تأمین کننده نفت خام هند تبدیل شد. در حال حاضر روسیه ۳۵ درصد از کل واردات نفت هند را تأمین می‌کند؛ این در حالی است که این رقم در سال ۲۰۲۱، کمتر از یک درصد از بازار انرژی هند را شامل می‌شد.

تحولات منطقه ای

توقف ارسال کالاهای تحریم شده از طریق ترکیه به روسیه

اخیرا ترکیه از ارسال کالاهای تحریم شده از طریق خاک خود به روسیه ممانعت کرده است. در همین راستا، آنکارا از اول مارس، ترانزیت کالاهای تحریم شده به روسیه و بلاروس را برای تبعیت از تحریم‌های غرب ممنوع کرده است.

شایان توجه است که ترکیه و امارات متحده عربی، جزو کشورهایی بوده‌اند که راه نجات اقتصادی روسیه را فراهم می‌کنند. در همین راستا، ارزش کالاهای دوجانبه مبادله شده بین مسکو و آنکارا همزمان با شدت گرفتن جنگ در اوکراین، حدود ۲۰۰ درصد افزایش یافته است؛ امری که موجب شده ترکیه تحت فشار

فزاینده از سوی ایالات متحده و کشورهای اروپایی قرار گیرد. در فوریه سال جاری، کاخ سفید یک مقام خزانه‌داری را به ترکیه و امارات اعزام کرد تا آنها را برای قطع روابط تجاری با روسیه تحت فشار قرار دهد.

اخیرا هواواس، بزرگترین شرکت ارائه دهنده خدمات زمینی فرودگاهی ترکیه به خطوط هوایی روسیه هشدار داده است که ممکن است به دلیل تحریم‌های واشنگتن، ارائه خدمات به هواپیماهای ساخت غرب را که در اختیار این خطوط هستند را متوقف کند.

هر چند که ترکیه تهاجم روسیه به اوکراین را محکوم کرده است، اما از پیوستن به تحریم‌های غرب پیروی نکرده و جالب آنکه همزمان، حتی قبل از متحدان غربی اوکراین، این کشور را با سلاح‌های پیشرفته از جمله پهپادهای مسلح و سایر تجهیزات مسلح کرده است. در عین حال در ماه مارس، گاهی اوقات با بستن خطوط مستقیم دریای سیاه بر روی کشتی‌های جنگی روسیه، در مقابل مسکو ایستادگی کرده است.

این نکته حائز اهمیت است که ترکیه همواره از پیوندهای خود با مسکو در بحبوحه بحران اقتصادی و تورم فزاینده سود برده است. اردوغان قصد دارد از طریق ارسال گاز روسیه به اروپا، ترکیه را به یک هاب گازی تبدیل کند؛ از سوی دیگر، روس‌ها نیز به خریداران بزرگ املاک ترکیه تبدیل شده‌اند.

عربستان هاب جدید لجستیک در خاورمیانه؟

اخیرا صندوق سرمایه‌گذاری عمومی عربستان سعودی قراردادی بزرگ برای خرید تعداد زیادی از هواپیمای تجاری بوئینگ منعقد کرد تا ناوگان یک شرکت هواپیمایی ملی جدید را راه‌اندازی کند که به عنوان دومین شرکت هواپیمایی ملی در این کشور عمل خواهد کرد.

ارزش قرارداد سفارش خرید هواپیماهای بوئینگ، ۳۵ میلیارد دلار است. این اقدام عربستان سعودی، در راستای نیل به هدف جایجایی ۳۰ میلیون مسافر بین‌المللی تا سال ۲۰۳۰ اتخاذ شده است؛ این در حالی است که در شرایط فعلی، ظرفیت جایجایی مسافر این کشور، کمتر از چهار میلیون نفر است. نام این ایرلاین بین‌المللی «ریاض ایر» خواهد بود و پس از راه‌اندازی، دومین شرکت هواپیمایی ملی عربستان سعودی و مقر آن در ریاض خواهد بود. این قرارداد عمدتاً شامل هواپیماهای جت پهن‌پیکر که اغلب در پروازهای بین‌المللی و در مسافت‌های طولانی استفاده می‌شوند، می‌باشد. عربستان به مدت ۱۲ ماه بر روی راه‌اندازی این پروژه با حمایت صندوق سرمایه‌گذاری عمومی این کشور کار کرده است.

شایان ذکر است که توسعه بخش هوانوردی که قرار است طی ۸ سال آینده، ۱۰۰ میلیارد دلار بر روی آن سرمایه‌گذاری صورت بگیرد، بخشی از برنامه‌های پروژه چشم‌انداز ۲۰۳۰ عربستان است. دولت عربستان

سعودی در سال ۲۰۲۱ اعلام کرد که قصد دارد تا سال ۲۰۳۰، این کشور را به یک هاب جهانی حمل و نقل و ارائه خدمات لجستیکی تبدیل کند تا سالانه بیش از ۳۰ میلیون مسافر را جذب کند.

این شرکت هواپیمایی جدید، پرواز به بیش از ۱۰۰ مقصد در سراسر جهان تا سال ۲۰۳۰ را راه‌اندازی خواهد کرد و از ظرفیت توسعه بخش حمل و نقل هوایی، ارائه خدمات استثنایی یکپارچه، افزایش رقابت‌پذیری شرکت‌های ملی عربستان و بهبود موقعیت استراتژیک عربستان از طریق اتصال میان آسیا، آفریقا و اروپا برخوردار است.

علاوه بر این، راه‌اندازی شرکت جدید هواپیمایی عربستان، فرصت‌های بیشتر برای جذب گردشگران از سراسر جهان به این کشور را فراهم خواهد کرد. همچنین به افزایش ظرفیت حمل و نقل، کشتیرانی و خدمات لجستیک استراتژیک کمک می‌کند به نحوی که شهر ریاض را به یک مقصد جهانی برای حمل و نقل، تجارت و گردشگری تبدیل خواهد کرد.

تأسیس «ریاض ایر» در راستای استراتژی صندوق سرمایه‌گذاری عمومی برای بالفعل کردن پتانسیل بخش‌های مختلف با هدف تنوع‌بخشی به اقتصاد عربستان، قرار دارد. برآورد می‌شود که شرکت «ریاض ایر» به رشد بخش غیرنفتی این کشور کمک کند؛ تولید ناخالص داخلی را تا ۷۵ میلیارد ریال (۲۰ میلیارد دلار) افزایش داده و منجر به ایجاد بیش از ۲۰۰ هزار فرصت شغلی مستقیم و غیر مستقیم در عربستان شود. شایان توجه است که تأسیس شرکت هواپیمایی موسوم ریاض ایر و فرودگاه بین‌المللی ملک سلمان، جزو جدیدترین سرمایه‌گذاری‌های صندوق سرمایه‌گذاری عمومی در بخش هوانوردی است که هدف آن، بالابردن پایداری مالی بخش هوانوردی و ارتقای رقابت‌پذیری جهانی آن برای دستیابی به اهداف چشم‌انداز ۲۰۳۰ عربستان است.

سپرده‌گذاری ۵ میلیارد دلاری عربستان در بانک مرکزی ترکیه

اخیرا مقامات عربستان سعودی با سپرده ۵ میلیارد دلار از طریق صندوق توسعه عربستان سعودی به بانک مرکزی ترکیه، موافقت کردند و آن را نمایشی از تعهد عربستان سعودی به حمایت از تلاش‌های ترکیه برای تقویت اقتصاد این کشور دانستند. اقدامی که بر نتیجه انتخابات این کشور نیز تأثیرگذار خواهد بود.

این خبر در حالی منتشر شده است که ترکیه با اقتصاد آسیب‌دیده از سال‌ها تورم بالا و مجموعه‌ای از زمین لرزه‌های ویرانگر که منجر به کشته شدن بیش از ۴۶ هزار نفر و بی‌خانمان شدن میلیون‌ها نفر شد، مواجه است.

تورم ترکیه همچنان بالای ۵۵ درصد است و پس از چندین سال مداخله سیاستی رئیس‌جمهور ترکیه و مخالفت وی با افزایش نرخ بهره، ارزش پول ملی این کشور در برابر دلار، نزدیک به پایین‌ترین سطح

خود در نوسان است.

علاوه بر این، افزایش قیمت جهانی انرژی، همه‌گیری کووید-۱۹، افزایش کسری حساب جاری و کسری تجاری ترکیه، باعث شده است که اقتصاد ترکیه در موقعیتی نامطمئن قرار گیرد؛ به نحوی که در حال حاضر، بسیاری از ۸۵ میلیون شهروند آن، در تأمین کالاهای اساسی مورد نیاز خود، با دشواری مواجه هستند. نکته قابل توجه آن است که این اقدام عربستان سعودی، نشانه بهبود بیشتر در روابط بین دو کشور به عنوان دو بازیگر قدرتمند در خاورمیانه به شمار می‌رود؛ این در حالی است که پس از قطع روابط میان ترکیه و عربستان در پی قتل جمال خاشقجی، روزنامه‌نگار سعودی در کنسولگری عربستان در استانبول و بکارگیری ابزارهای مختلفی برای تحریم غیررسمی محصولات و پروازهای یکدیگر یا مسدود کردن رسانه‌های یکدیگر، طی یک سال اخیر، شاهد تلاش‌های مقامات آنها در جهت بهبود روابط و تعهد به تجارت و سرمایه‌گذاری هستیم. علت اصلی آن، به چرخش در مواضع اردوغان و تلاش برای ایجاد روابط نزدیک با عربستان و دریافت حمایت مالی برای اقتصاد بیمار کشورش باز می‌گردد.

هر چند که عربستان سعودی اخیراً به برخی از اقتصادهای بیمار منطقه حمایت‌های مالی ارائه کرده است، اما درخواست‌های پاکستان و مصر در این زمینه را رد کرده و از آنها خواسته است ابتدا اصلاحات خاصی را انجام دهند.

عربستان امیدوار به سرمایه‌گذاری ۳,۴ تریلیون دلاری در بخش‌های مغفول اقتصاد

اخیراً وزیر سرمایه‌گذاری عربستان در کنفرانس بین‌المللی توسعه بخش مالی که در ریاض برگزار شد، اظهار امیدواری کرد که بخش‌هایی از اقتصاد این کشور که در دهه‌های اخیر از منظر سرمایه‌گذاری مورد غفلت قرار گرفته‌اند، در قالب سند چشم‌انداز ۲۰۳۰ این کشور، بتوانند تا ۳,۴ تریلیون دلار سرمایه‌گذاری مستقیم جذب کنند.

هر چند که وی چارچوب زمانی را برای جذب این سرمایه‌گذاری‌ها که بخش انرژی را مستثنی می‌کند، مشخص نکرد، اما اشاره کرد که عربستان همچنان بر تمرکز خود بر رشد بخش‌های نفت، گاز و انرژی‌های تجدیدپذیر، ادامه خواهد داد.

وی افزود: «ما اکنون در میانه راه اجرای چشم‌انداز ۲۰۳۰ هستیم و این کشور به منظور سه برابر کردن تولید ناخالص داخلی خود، در مسیر درستی قرار دارد».

شایان ذکر است که حجم اقتصاد عربستان تا پایان سال گذشته، از ۶۵۰ میلیارد دلار به ۱,۱ تریلیون دلار افزایش یافت و از رتبه بیستم جهان به هفدهم ارتقا پیدا کرد.

ولیعهد سعودی، شاهزاده محمد بن سلمان، پیشتر گفته بود که طی ده سال آینده فرصت‌های سرمایه

گذاری عمده ای بالغ بر ۶ تریلیون دلار در چارچوب آنچه در «چشم انداز ۲۰۳۰» ارائه شده است، در عربستان وجود خواهد داشت.

عربستان سعودی در حال آماده‌سازی شرایط خود برای جذب سرمایه‌گذاری‌های بیشتر از سوی بخش خصوصی و خارجی‌هاست و اخیراً پروژه‌هایی به ارزش ۱۹۲,۴ میلیارد ریال (۵۱ میلیارد دلار) را برای سرمایه‌گذاری مشخص کرده است. این بسته جدید، موسم به «شریک»، اولین بسته حمایتی از پروژه‌های شرکت‌های بزرگ محلی به منظور افزایش مشارکت با آنهاست. هدف از پروژه شریک، تنوع بخشیدن به منابع اقتصادی، کاهش وابستگی به نفت و افزایش سهم بخش خصوصی در تولید ناخالص داخلی است. عربستان در حال کار بر روی طرحی کلان است که تا سال ۲۰۳۰ ادامه می‌یابد و هدف از آن، پیشبرد توسعه در تمامی بخش‌ها در کشور با اهداف خاص برای هر بخش، از جمله برای بخش مالی، لجستیک، حمل و نقل، صنعت، انرژی، بهداشت و مسکن است. در همین راستا تعداد شرکت‌های کوچک و متوسط در عربستان سعودی از سال ۲۰۱۶ تاکنون، به دو برابر افزایش یافته‌اند.

از جمله بخش‌هایی که توسط دولت این کشور به عنوان اولویت سرمایه‌گذاری مورد حمایت قرار گرفته‌اند، می‌توان به بخش‌های ورزش و بازی‌های رایانه‌ای اشاره نمود. عربستان امیدوار است سهم این بخش‌ها در تولید ناخالص داخلی تا سال ۲۰۳۰ به ۱۳,۳ میلیارد دلار افزایش یابد.

در همین راستا، صندوق ثروت سعودی که صندوقی دولتی است، سرمایه‌گذاری‌های هنگفتی را در شرکت‌های بین‌المللی بازی‌های رایانه‌ای انجام داده است که جدیدترین آنها، خرید ۸,۲۶ درصد از سهام شرکت ژاپنی بازی‌های ویدیویی «Nintendo» بود.

علاوه بر این، صندوق توسعه ملی عربستان در سپتامبر گذشته، از اختصاص ۳۰۰ میلیون ریال (۸۰ میلیون دلار) به پروژه‌ای برای تأمین مالی بخش بازی و ورزش الکترونیک خبر داده بود.

تأسیس شورای عالی هماهنگی عربستان و الجزایر

اخیراً هیئت دولت عربستان، تأسیس شورای عالی هماهنگی سیاسی و اقتصادی مشترک با الجزایر را به تصویب رساند. هر چند که تصمیم تأسیس این شورا، به ۵ سال پیش و در جریان سفر ولیعهد عربستان به الجزایر باز می‌گردد.

وظیفه این شورا، تحکیم همکاری‌های دوجانبه در زمینه‌های سیاسی-امنیتی، مبارزه با تروریسم و افراط‌گرایی، تقویت مناسبات اقتصادی و بهره‌برداری از معادن عنوان شده است. نخست وزیر الجزایر و ولیعهد عربستان، ریاست این شورا را بر عهده دارند.

در دیدار رئیس‌جمهور الجزایر با محمد بن سلمان در حاشیه افتتاح جام جهانی ۲۰۲۲ قطر، وی از فراهم

شدن مقدمات سفر ولیعهد عربستان به الجزایر پیش از نشست سران عربی سخن به میان آورد. علاوه بر این، وی در اولین سفر خارجی خود در مقام رئیس جمهور الجزایر در سال ۲۰۲۰، به عربستان سعودی سفر کرده بود.

عراق در پی اتصال بندر فاو به ترکیه

وزارت حمل و نقل عراق، پس از انجام امکان‌سنجی‌های اولیه و پایانی، در حال بررسی مراحل طراحی کریدوری است که اتصالات ساختاری عراق به ترکیه را تسهیل می‌کند و تا سال ۲۰۲۸ تکمیل خواهد شد و به بهره‌برداری خواهد رسید. این پروژه از سوی نخست وزیر عراق، مورد توجه و تأکید قرار گرفته است و آن را پروژه‌ای راهبردی دانسته که نیازمند پیگیری جدی و سریع و همچنین مختصر کردن مراحل اداری روند اجرای آن است.

پروژه اتصال بندر بزرگ فاو به ترکیه، از طریق یک بزرگراه و خط آهن اجرایی خواهد شد. این مسیر، شامل دو بخش خودروه‌های سنگین و قطارهای باری و مسافربری به طول ۱۱۷۵ کیلومتر و با ظرفیت سالانه عبور بیش از ۳ هزار کانتینر و ۱۳ میلیون مسافر است؛ پیش بینی می‌شود که ظرفیت این راه آهن تا سال ۲۰۳۸-۲۰۵۰ افزایش یافته و توان انتقال محموله‌های بیشتری را خواهد داشت.

این مسیر، از دو خط راه آهن تشکیل خواهد شد که خط نخست، با سرعت ۳۰۰ کیلومتر بر ساعت، به انتقال مسافران و خط دوم با سرعت ۱۳۰-۱۴۰ کیلومتر بر ساعت، به منظور حمل بار و کالا اختصاص خواهد یافت. به موازات آن، مسیر بزرگراهی برای تردد کامیون‌ها و نیز یک خط لوله گاز نیز ساخته خواهد شد. به گفته مقامات عراقی، جاده خودروه‌های سنگین، شامل ۳ باند ویژه کالا است که از نزدیکی بندر ام قصر آغاز شده و در امتداد مرزهای کویت ادامه می‌یابد تا به مرزهای ترکیه برسد و در مجموع، از ۹ استان عبور خواهد کرد. شایان توجه است که این پروژه، از قابلیت درآمدزایی هنگفتی برای عراق برخوردار است که بر اقتصاد عراق تأثیر مثبت برجای می‌گذارد.

در حال حاضر پیمانکار این پروژه، شرکت فرانسوی آلتوم است اما پیش از این، یک شرکت ایتالیایی، مطالعات امکان‌سنجی پروژه و مسیر مناسب برای اجرای آن را انجام داده است. دولت عراق مدعی است این پروژه، جزو مهم‌ترین پروژه‌های زیرساختی عراق به شمار می‌رود که تأثیر چشمگیری بر اقتصاد عراق برجای خواهد داشت و این کشور را به حلقه ارتباط میان آسیا و اروپا تبدیل خواهد کرد.

علاوه بر این، از آنجایی که مسیر کامیون‌های حامل بار، از مسیر جاده بین‌المللی انجام شده و از شهرهای عراق عبور نمی‌کند، منجر به کاهش حجم ترافیک جاده‌های بین شهری عراق خواهد شد. شاید برآوردهای دولت عراق خوشبینانه باشد، اما پیشبرد چنین طرحی نشان از تلاش آنان برای شکل دهی به

اقتصادی نوین دارد.

افزایش خرید نفت روسیه توسط امارات متحده عربی

بر اساس داده‌های ردیابی کشتی‌ها، با وجود فشارهای فزاینده آمریکا و متحدان غربی آن برای محدود کردن تجارت با مسکو، امارات متحده عربی خرید نفت خام خود از روسیه را افزایش داده است.

آمارها حاکی از صادرات حدود ۱,۵ میلیون بشکه نفت خام روسیه به امارات متحده عربی از نوامبر است؛ این یعنی حجم کلی صادرات نفت به امارات از اوایل سال ۲۰۲۲ افزایش یافته است. بر اساس گزارشات، آخرین محموله نفت خام اورال روسیه در اوایل ماه جاری، به مرکز نفتی فجیره رسیده است.

امارات متحده عربی اخیراً با وجود فشارهای غرب، همکاری اقتصادی و تجاری خود با روسیه را تقویت کرده است. تجارت بین دو کشور در سال گذشته به بالاترین حد خود رسید و این کشور خاورمیانه در حال تبدیل شدن به یکی از ۲۰ شریک اقتصادی برتر روسیه است.

بندر جبل علی دومی، یکی از بزرگترین قطب‌های حمل و نقل جهان به شمار می‌رود و امارات متحده عربی، بزرگترین شریک تجاری روسیه در منطقه است که ۵۵ درصد از کل تجارت بین مسکو و کشورهای حاشیه خلیج فارس را به خود اختصاص می‌دهد.

با وجود اینکه اتحادیه اروپا و کشورهای G7 محدودیت‌هایی را برای واردات سوخت از روسیه وضع کرده‌اند، اما مسکو مدعی است مقاصد صادراتی خود را متنوع ساخته و صادرات نفت خود را به کشورهای چین، هند، ترکیه و سایر کشورها افزایش داده است.

امارات در پی توسعه تجارت با آسیای مرکزی

اتفاق بین‌المللی دبی، به عنوان یکی از سه اتاقی که زیر نظر اتاق بازرگانی دبی فعالیت می‌کند، ابتکار جدیدی تحت عنوان «افق‌های جدید» را به منظور هدایت اعضای خود به بازارهای جدید بین‌المللی، راه اندازی کرده است.

این ابتکار به شرکت‌های اماراتی این امکان را ارائه می‌کند تا از طریق حضور در نمایشگاه‌ها، دانش دست اولی در مورد نحوه راه‌اندازی کسب و کار و همچنین تجارت در کشورهای مختلف منتخب و بازارهای دارای اولویت را بدست آورند. در قالب طرح «افق جدید»، هیئت بزرگی از مدیران شرکت‌های امارات، بین ۱۴ تا ۲۱ مارس به آسیای مرکزی سفر کردند تا فرصت‌های تجاری موجود در کشورهای ازبکستان، قزاقستان و قرقیزستان را بهتر درک کرده و کشف کنند.

کسب و کارهای مستقر در دبی از فرصت‌های متعددی برای همکاری با آسیای مرکزی در زمینه‌های مختلف

از جمله کشاورزی، متالورژی، گردشگری و ساخت‌وساز برخوردارند. این اتفاق قرار است نمایشگاه هشت روزه‌ای را در چهار شهر تاشکند در ازبکستان، آستانه و آلماتی در قزاقستان و بیشکک در قرقیزستان برگزار کند. نکته حائز اهمیت آنکه در این سه کشور، بیشترین سهم تولید ناخالص داخلی را بخش‌های تولید، تجارت، حمل و نقل، کشاورزی و ساخت و ساز برعهده دارند. صادرات امارات به این کشورهای آسیای مرکزی، شامل لوازم الکترونیکی، وسایل نقلیه، ماشین‌آلات و تنباکو است. در حال حاضر آسیای مرکزی، بازار مهمی برای امارات به شمار می‌رود؛ در همین راستا، در سال ۲۰۲۱، تجارت غیرنفتی دبی با این سه کشور به ۲,۴ میلیارد دلار رسید. افزایش تجارت امارات با آسیای مرکزی و نیز روسیه فرصت‌های مهمی برای عملیاتی شدن کریدور شمال-جنوب فراهم می‌آورد.

داده‌های تازه

تولید ناخالص داخلی عربستان رکورد زد

بر اساس گزارش اخیر دولت عربستان سعودی، این کشور در سال ۲۰۲۲ به رشد تولید ناخالص داخلی واقعی ۸/۷ درصدی دست یافت؛ به نحوی که مجموع تولید ناخالص داخلی این کشور برای اولین بار در تاریخ، از رقم یک تریلیون دلار فراتر رفت.

بر اساس گزارش اداره کل آمار کشور (GASTAT) و انتشار شاخص‌های ملی پس از سه ماهه چهارم، این نرخ رشد، بالاترین نرخ رشد عربستان در بیش از یک دهه گذشته بوده است.

نکته حائز اهمیت آنکه آژانس آمار و داده‌ها، این رشد در تولید ناخالص داخلی و شکستن رکورد آن با حصول به رقم بیش از یک تریلیون دلاری را ناشی از افزایش تنوع در صنایع اقتصادی کشور، فارغ از تولید و صادرات نفت، دانسته است که مطابق با چشم‌انداز سال ۲۰۳۰ این کشور انجام شده است.

هر چند که بخش نفت خام و گاز طبیعی، با رقم ۳۲,۷ درصد، بیشترین سهم را در تولید ناخالص داخلی داشته است و در رتبه بعدی، خدمات دولتی با سهم ۱۴,۲ درصدی قرار داشت. پس از آنها، فعالیت‌های تولیدی غیر از بخش پالایش نفت، سهم ۸,۶ درصدی و فعالیت‌های عمده‌فروشی و خرده‌فروشی به همراه رستوران‌ها و هتل‌ها، سهم ۸,۲ درصدی داشته‌اند.

نتایج این گزارش حاکی از رشد مثبت ۵,۴ درصدی بخش‌های غیرنفتی نسبت به سال پیش از آن دارد. در این راستا، بخش حمل‌ونقل، ذخیره‌سازی و ارتباطات، حائز بیشترین نرخ رشد در میان فعالیت‌های غیرنفتی و سهم ۹,۱ درصدی بودند و فعالیت‌های تولیدی، به‌جز بخش پالایش نفت، با سهم ۷,۷ درصدی، در رتبه بعدی قرار داشتند.

سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (OECD)، متشکل از ۳۸ کشور عضو برای پیشبرد توسعه اقتصادی و

تجارت جهانی، عربستان سعودی را با رشد ۲٫۶ درصدی در سه ماهه نخست سال ۲۰۲۲، به عنوان سریع‌ترین رشد در میان اقتصادهای بزرگ جهان معرفی کرد و علت آن را ناشی از افزایش قیمت نفت در سه ماهه اول سال جاری میلادی دانسته است. عربستان با این میزان از رشد، بالاتر از تمامی کشورهای گروه ۲۰ قرار گرفته است. اعضای گروه ۲۰، حدود ۸۵ درصد از تولید ناخالص داخلی جهانی، ۷۵ درصد از تجارت جهانی و حدود دو سوم جمعیت جهان را شامل می‌شوند.

OECD در گزارش نوامبر خود، پیش‌بینی کرد که تولید ناخالص داخلی عربستان سعودی در سال ۲۰۲۳ به حدود ۵ درصد و در سال ۲۰۲۴ حتی به ۳٫۵ درصد کاهش خواهد یافت و این کشور، جایگاه خود به عنوان سریع‌ترین رشد در سال جاری و سال آینده را به هند واگذار خواهد کرد.

بر اساس برآورد OECD، رشد تولید ناخالص داخلی جهانی برای سال ۲۰۲۳ به طور متوسط، ۲٫۲٪ خواهد بود. این سازمان، عواملی از جمله سیاست‌های پولی سخت‌تر و نرخ‌های بهره واقعی بالاتر، تداوم بحران جنگ میان روسیه و اوکراین به همراه قیمت‌های بالای انرژی، رشد ضعیف درآمد خالص خانوارها و کاهش اعتماد کلی به اقتصاد جهانی را به عنوان عوامل اصلی مانع رشد عنوان کرده است. در این گزارش آمده است در حالی که رشد اقتصادی در ایالات متحده و اروپا به شدت رو به کاهش می‌رود؛ حدود سه چهارم رشد تولید ناخالص داخلی جهانی را اقتصادهای بازارهای نوظهور آسیایی تشکیل دهند.

افزایش ۲۰ درصدی صادرات مصر به چین

چین در حال ایجاد و گسترش نفوذ خود در خاورمیانه به ویژه از طریق تقویت روابط اقتصادی خود با مصر است. در همین راستا، بر اساس گزارش یک آژانس دولتی مصر، تجارت مصر با چین در سال ۲۰۲۲، به میزان قابل توجهی افزایش یافته است.

صادرات مصر به چین از ژانویه تا نوامبر ۲۰۲۲، به ۱٫۷ میلیارد دلار رسید که در مقایسه با مدت مشابه در سال ۲۰۲۱ که رقم ۱٫۴ میلیارد دلار بود، شاهد رشد ۲۰٫۸ درصدی بوده است. در مقابل، صادرات چین به مصر از ژانویه تا نوامبر ۲۰۲۲ به ۱۳٫۲ میلیارد دلار رسید که ۰٫۶ درصد نسبت به سال ۲۰۲۱ افزایش داشت. عمده صادرات چین به مصر در سال ۲۰۲۱، شامل لوازم الکترونیکی، ماشین‌آلات و وسایل نقلیه بود؛ این در حالی است که بخش عمده صادرات مصر به چین در سال ۲۰۲۱ را انرژی و پس از آن، میوه تشکیل می‌داد. شایان توجه است که تعاملات اقتصادی میان مصر و چین، به سرعت در حال گسترش است. در همین راستا، چین به تأمین‌کننده اصلی سرمایه برای تاسیس پایتخت اداری جدید مصر تبدیل شده است.

علاوه بر این، دو کشور در ماه دسامبر، انجمن کارآفرینان مصری-چینی را به منظور ترویج سرمایه‌گذاری

چینی در مصر راه‌اندازی کردند. همچنین مصر سال گذشته اعلام کرد که در حال بررسی انتشار اوراق قرضه به واحد پول چین، یوان، است؛ هرچند این طرح تاکنون به نتیجه نرسیده است. علاوه بر این، آژانس توسعه صنعت فناوری اطلاعات مصر و غول فناوری چینی، هوآوی، نیز سال گذشته قراردادی را برای توسعه استارت‌آپ‌ها با یکدیگر امضا کردند. مصر در سال‌های اخیر تلاش‌های بسیاری برای نزدیک شدن به پکن صورت داده است. از دیگر سو چین مصر را به عنوان دروازه‌ای کلیدی برای ورود به آفریقا و کشوری کلیدی در مسیرهای حمل و نقل کالا در جهان می‌داند.